

Wskazania edukacyjne

Miejsce umiejętności twórczych w edukacji polonistycznej; metodyka twórczości w warunkach szkolnych; współczesna nauka wobec poznania w humanistyce; zalety i wady standaryzacji; jak mierzyć (oceniać) wrażliwość i twórczość? – to hasła przewodnie niniejszego numeru. Ich analiza skierowała moją uwagę na badania w dziedzinie nauk humanistycznych, prowadzone przez Howarda Gardnera.

W kręgach pedagogicznych słynie on z teorii inteligencji wielorakich, która zawiera definicję inteligencji, zestaw kryteriów pozwalających na ich diagnozę, a także schemat organizujący zarówno zindywidualizowane formy nauczania, jak również wielorakie sposoby przekazywania wiedzy. Od dwudziestu lat pracuje nad systemem nauczania ukierunkowanego na rozumienie i stosowanie inteligencji wielorakich do realizacji bardziej zindywidualizowanych programów nauczania, praktykowania i oceniania, a także na określaniu charakteru interdyscyplinarnych działań w dziedzinie edukacji.

Początki trzeciego tysiąclecia przyniosły kolejne wskazania edukacyjne – opis pięciu umysłów przyszłości¹, czyli rozmaitych sposobów wykorzystania rozumowania, które rozwijamy w szkole i miejscu pracy. Jakie typy umysłów należy rozwijać z myślą o przyszłości? H. Gardner odpowiada, wprowadzając na scenę edukacji pięć *dramatis personae*:

Umysł dyscyplinarny – rozumiany jako dyscyplina (sztuka, rzemiosło, zawód, nauka) i jako cecha – nieustanne doskonalenie przy zachowaniu wewnętrznej dyscypliny.

Umysł syntetyzujący – czerpiący informacje z szerokiego zakresu źródeł, decydujący, co jest ważne i godne uwagi; składający informacje w sposób korzystny dla siebie i innych.

Umysł kreatywny – niesatysfakcjonujący się istniejącymi normami, bieżącymi pytaniami ani udzielanymi na nie odpowiedziami. Nieuciekający

¹ H. Gardner, *Pięć umysłów przyszłości*, [b.m.], Laurum, 2006.

przed czymś nietypowym, lecz starający się zrozumieć, czy ma do czynienia z banalnym błędem, niepowtarzalnym wyjątkiem, czy też nieodkrytą dotąd prawdą. Rusza w nieznaną.

Umysł respektujący – zakłada dobre intencje spotykanych na swojej drodze ludzi; wstępnie okazuje zaufanie; stara się nawiązywać znajomości; unika uprzedzeń i powodowanych nimi sądów.

Umysł etyczny – nie jest w najmniejszym stopniu przeciwstawny wobec umysłu respektującego, wyznacza jednak znacznie bardziej wyrafinowane stanowisko wobec jednostek i grup. Umysł etyczny wymaga rozpoznania praw i obowiązków odpowiednich dla każdej ze społecznych ról.

Pożądanym jest, by każda osoba osiągnęła wybrane aspekty każdego z pięciu umysłów przyszłości. Taka osobista integracja jest najbardziej prawdopodobna, jeśli dziecko wychowa się w środowisku, w którym każdy z pięciu typów umysłu jest obecny i ceniony. Jeśli będzie mogło w nim odnaleźć żywe przykłady rodziców, nauczycieli, mistrzów, przełożonych, którzy w swoim zachowaniu na co dzień wykazują aspekty dyscypliny, syntezy, twórczości, pokory i etyki.

Powyższe wskazania edukacyjne wyznaczają, jak mi nie mam, jeśli nie zmianę metod nauczania, to na pewno zmianę ich celów.

Janina Piast-Siedleńcowa